

Konu: Kadim Diller ve Yazılar

Yazı: 113

Saka Halkı ve Kültürü

Doç. Dr. Haluk Berkmen

İskit (Saka) kültürü altına çok önem veriyordu ve altından birçok eserler bırakmıştır. İskitler kimdi? Hangi dili konuşuyorlardı? Ve hangi abece ile yazdılar? Bu sorular halen tartışma konusudur. Bilinen tek gerçek İskitlerin Asya kökenli bir halk olduğu ve Kazakistan'dan Romanya'ya kadar tüm Kuzey Karadeniz'i de kapsayan çok geniş bir coğrafyada yaşamış olduklarıdır.

İskitler hakkında bilgimiz Herodot tarafından yazılmış olanlardan ibarettir. İskitlerin kendilerinden söz eden kayıtlı belgeleri olmadığından, kendileri hakkında birinci elden bilgimiz yoktur. Herodot onların Karadeniz'in kuzeyinde yaşayan, pantolon giyen ve atlarıyla savaşan insanlar olduklarını ve "Güneş Tanrı"ya taptiklarını, ölülerini kurganlara gömdüklerini yazmıştır. Kadim Yunan kaynaklarında bu halkın adı Sakai, Pers kaynaklarında ise Saka olarak geçer. Dilimizde kullanılan İskit adı batılı kaynaklarda geçen Scythian adından dönüşmedir. Saka adı As ve Ok kök sözcüklerinden oluşmuştur. As'lar ve OK'lar kadim Türk boyları olup, batıya göç edip Anadolu'ya kadar yayılmışlardı. Batılı tarihçi ve dilbilimcilere göre Sakalar Tarım havzasının doğusunda yaşayan ve Hint-Avrupa dili konuşan İranlı Perslerle akraba bir halktı. Fakat bu bölge Ural-Altay dili konuşanların bölgesidir. Pazırık bölgesindeki bir kurganda bulunmuş bir halının İskit eseri olduğunu kabul ederler ama o bölgede Türklerin yaşamış olduğundan hiç söz etmezler. Pazırık kurganlarının bulunduğu yer, Rusya, Kazakistan, Moğolistan ve kuzeybatı Çin'in (Doğu Türkistan'ın) kesim noktasıdır. O bölgede Türk toplumları en eski dönemlerden beri yaşamış ve yaşamaya devam ediyorlar.

Halının ortasında görülen 24 kare içindeki simge özel bir anlam içeriyor. Bu simgeler elbette ki süs olsun diye halıya dokunmadılar. Alttaki resimde en altta Pazırık halısındaki simgeyi ve sağında Kayseri halısındaki simgeyi görüyoruz.

İkisi arasındaki çarpıcı benzerlik Pazırık halısını dokuyanların Türk olduklarını kanıtlamaktadır. Batılılar İskitlerin, daha doğrusu Sakaların, Orta Asya bölgelerinden güneye, günümüzün Pakistan ve Hindistan bölgelerine indiklerini iddia ederler. Bu iddialarının nedeni de, Hint-Avrupa ilişkisini açıklayabilmek ve Sakaların bir Hint-Avrupa halkı olduğunu kanıtlayabilmektir. Elde yazılı belge olmayınca bu iddia da boş ve desteksiz kalmaktadır. Ayrıca Sakalarla Persler yıllar boyu savaşmıştır. Örneğin, Alp-Er-Tunga bir Saka lideridir ve Persler onu Afrasiyab adıyla tanırlar. Alp-Er-Tunga adı tartışmasız Türkçe sözcüklerden oluşmuştur. Keza Saka kraliçesi Tomris M.Ö. 5. Yüzyılda Pers kralı Kuruş veya Cyrus ile defalarca savaşmış ve sonunda onu yenerek kafasını kesmiştir.

Sakalara ait pek çok mezar bulunmuştur. Bu mezarlara Kurgan denir. Kurganlar yüksek tepelerde yerin 5 metre derinliğinde kazılır ve o derinlikte tahta bir oda inşa edilirdi. Odanın içinde, bir tabut içinde bir erkek veya kadının elbiseli cesedi yerleştirilirdi. Açılmış olan birçok kurganda önemli Saka kişilerin kıyafetlerinin altınla süslü oldukları görülmüştür. Tahta odanın üstünde de bir veya birkaç at iskeleti bulunmuştur. Demek ki Saka halkı atlarla yaşıyorlar onları hem binek hayvanı hem de yaşamlarının parçası olarak görüyorlardı. Atlarından ölümden dahi ayrılmıyorlardı. Resimde solda, som altından bir Saka göğüslüğü görülüyor. Göğüslüğün üst bölümü yerin üstünü, alt bölüm ise yerin altını simgeliyor. Üst bölümde günlük yaşamdan bir sahne sergileniyor ve atlar görülüyor. Alt bölümde kartal gagalı, kanatlı ve aslan-pençeli yer altı canavarları betimlenmiş.

Kazakistan'da 1970 yılında Esik Ovası'nda ilk **Altın Elbiseli Adam** bulundu. İkinci **Altın Elbiseli Adam** ise Atırav bölgesi, Araltöbe Ovası'nda, Üçüncüsü de Doğu Kazakistan'ın Şilik Ovası'nda bulunmuştur. Ağustos 2017 tarihinde ise Kazakistan'ın batısında, Taksay Ovası'nda **Altın Elbiseli Kadın** bulunmuştur. Bu buluştan söz eden "Yeni Bulgular Işığında Altın Elbiseli Kadın" başlıklı yazıyı okumak için:

<https://bilimdili.com/arkeotarih/arkeoloji/yeni-bulgular-isiğında-altın-elbiseli-kadın/>

Üstteki resimde ilk Altın Elbiseli Adamın kıyafetini ve sağında başlığında, kılıcının kabzasında ve kemerinde bulunmuş altın süsleri görüyoruz.